

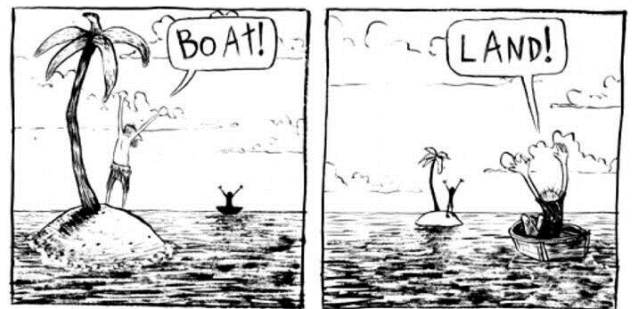
Arceringen Leerkring Burgerbegroting 9 maart Roermond

Uitkomsten besprekingen Leerkring Burgerbegroting 9 maart Roermond

- Verschillende perspectieven in het menu van burgerbegroting
- Omgaan met weerstanden bij invoering Burgerbegroting
- Overzicht tien Beren en Angsthazen

Perspectieven Begrotingsparticipatie

Burgerbegroting is algemeen begrip, waarmee vaak een vorm van begrotingsparticipatie wordt bedoeld. We hanteren vier perspectieven tav begrotingsparticipatie

1. Vertrekken vanuit bestaande begrotingskeuzes:
  - Publieke verantwoording en transparantie
Bv WatdoetHengelo.nl, OpenSpending.nl,
<http://utrecht.begroting-2016.nl/>
2. Vertrekken vanuit bestaande begrotingskeuzes:
  - Advisering, meedenken met de raad over opstellen en aanscherpen bestaande begroting
Bv de bezuinigingsdialoog Súdwest-Fryslân of Zeist, de begrotingswijzer van Pro Demos,
www.buurtbegrotingamsterdam.nl of de schaalbare begroting van Amsterdam Oost , (
www.famo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=338:amsterdam-efficienter-sturen-met-de-schaalbare-begroting&catid=9&Itemid=120)
3. Vertrekken vanuit inwonersvragen en antwoorden:
  - Cocreatie, inwoners en raad/gemeente maken samen keuzes voor begroting
Bv budgetmonitoring Amsterdam Oost of Emmen, de app SjekApp
4. Vertrekken vanuit inwonersvragen en antwoorden:
  - Zelfsturing, inwoners sturen zelf op geld en verdeling ervan in hun wijk/dorp of domein
Bv de burgerbegroting van Antwerpen of Oldebroek. Of lokale gemeenschapsfondsen zoals het Texelfonds, www.lokalefondsen.nl

De winsten per perspectief

1 Verantwoording en transparantie

Een heldere begrotingspresentatie is een voorwaarde voor alle vormen van begrotingsparticipatie. Het zorgt voor gelijkwaardigheid in het samenspel tussen inwoners en overheid (kennis, vertrouwen en begrip, samen werken aan invloed, enthousiasme tot deelname), het zorgt ook voor legitimiteit voor de overheidskeuzes (meer draagvlak) en meer openheid en daardoor beter controleerbaar. Wat de relatie raad en College ten goede komt. Minder gehakketak en wantrouwen.

2 Advisering, meedenken met de raad over opstellen en aanscherpen bestaande begroting

Meedoen is laagdrempelig, omdat je kunt reageren op eerder gemaakte voorstellen. Het zorgt voor inbreng inwonersideeën,-en kennis, waardoor er wederzijds begrip en betrokkenheid bij keuzes kan ontstaan en ook betere lokale oplossingen. Plus bezuinigingsopbrengsten. Het versterkt het begrip, de inzicht en de rol van de raad als afweger bij publieke keuzes.

3 Co-creatie, inwoners en raad/gemeente maken samen keuzes voor begroting

De winst voor inwoners is dat ze hun eigen keuzes en belangen kunnen delen, ze worden gehoord en de voorstellen die ze hebben worden samen afgewogen. Daardoor ontstaat er inzicht, begrip. Maar ook beter passende lokale oplossingen. Het levert de overheid meer partnerschap op, minder weerstand, en extra middelen. En bewoners meer gevoel van medebepaling van zaken in hun eigen omgeving.

4 Zelfsturing, inwoners sturen zelf op geld en verdeling ervan in hun wijk/dorp of domein

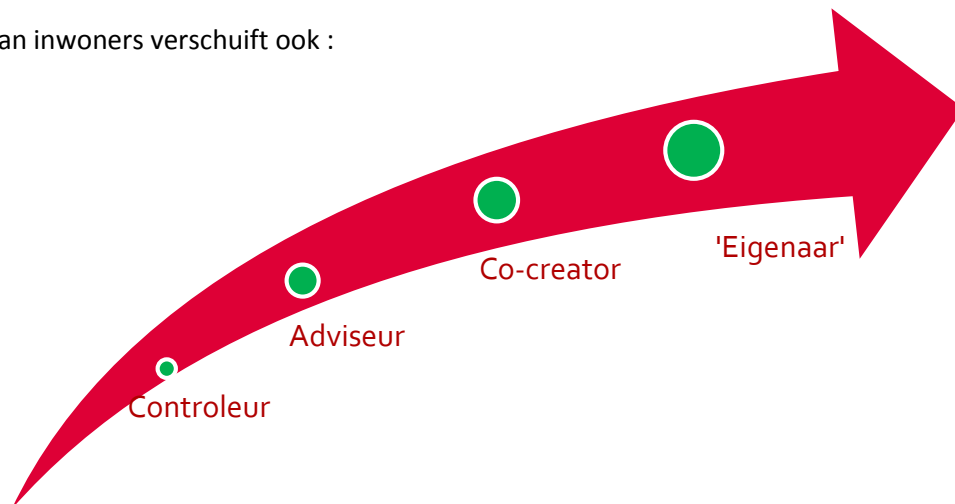
Het geeft bewoners ruimte om te komen tot eigen keuzes en de regie over de eigen leefwereld. Eigenaarschap en zelfbeschikking zijn bijpassende woorden.

En je kunt slimme oplossingen bedenken waardoor je geld wint. Plus dat het werk oplevert. Het heeft een hoge democratische waarde door het proces van afwegen en door de transparantie, en daardoor versterkt het de legitimatie van het representatieve democratische systeem en die van de sociale democratische processen in de wijk/dorpssamenleving.

De eerste twee perspectieven versterken en verfrissen vooral de lokale democratische systemen van het besturen. Dat gaat over de burger-overheidsrelatie. Perspectief drie en vier versterken vooral de kracht van de lokale gemeenschap en het eigenaarschap van inwoners voor hun vraagstukken. Dat gaat over de burger-burgerrelatie.

Nog scherper: perspectief 1 en 2 leveren een sterkere raadsbegroting op (maatwerk, verantwoord, gelegitimeerd) en perspectief 3 en 4 leveren een sterkere lokale gemeenschap op (zelfbeschikking, lokale agendering, eigen oplossingen)

De positie van inwoners verschuift ook :

Het antwoord op beren en angsthazerij bij het invoeren van een burgerbegroting in vijf delen en met één bonus

De uitkomst van twee uren op Berenjacht (Zie ook notitie Tien Beren en Angsthazen).

Leerkring Burgerbegroting 9 maart 2016 Roermond

1 Beeldvorming, branding Burgerbegroting

De titel 'Burgerbegroting' roept beelden op. Voor de één angstbeelden en de ander mooie vergezichten. Maar beelden en eigen interpretaties, vaak op basis van een eenmalige kennismaking. Bijvoorbeeld door een boek over Porto Alegre te lezen of het artikel in De Correspondent¹, een presentatie te hebben bijgewoond of een bezoekje Antwerpen.

Het stelt een aantal grote maatschappelijke zaken aan de kaak met een lokale oplossing als perspectief. Dat maakt dat er snel Ja, Maar-vragen rijzen. Terug naar de kern geredeneerd rond twee thema's: echte democratie en de realiseerbaarheid.

Van belang is om het te beperken tot lokale antwoorden: wat heeft deze wijk of dit domein echt aan een burgerbegroting. Wat schiet ze er mee op? In democratische zin, op niveau van de oplossingen, het eigenaarschap van publieke zaken, nieuwe samenwerkingen, etc. Maak de antwoorden niet te 'politiek', dan glipt de discussie over de burgerbegroting weg.

Zorg ook dat de beren en angsthazen open besproken worden. Want ze zijn reëel. En zet het gesprek zo in dat er maatwerkoplossingen per gemeente mogelijk zijn. Er is veel mogelijk tussen model Porto Alegre (33.000 deelnemende inwoners) en Oldebroek (2 dorpen) of een andere variant zoals in Swalmen. Maak duidelijk dat er elke wijk of dorp zijn eigen vorm voor het burgerbegrotingsproces kan kiezen en dat een verhaal is waarin raad, college, professionals en inwoners samen aan bouwen.

Zorg wel dat Burgerbegroting een lading mee krijgt: urgentie, kans, prioriteit. Maak dat duidelijk in een gesprek met opinieleiders als de raad, het MT of maatschappelijke partners. Bijv. door te zorgen voor een extern charismatisch gespreksleider om gesprek en confrontatie aan te gaan. Dat kweekt urgentiebesef.

---

¹ <https://decorrespondent.nl/3983/In-meer-dan-1500-steden-vindt-nu-een-democratische-revolutie-plaats/153126435-3437f146>

2 Balanceren van de Raad

De rol van de raad wordt op vele fronten anders omdat bewoners een positie krijgen in het besluitvormend proces van de raad. Het budgetrecht blijft bij de raad. Alleen zij kunnen beslissen over lokaal overheidsgeld. Een onderzoek van Raadslid.Nu heeft als eindconclusie "Raadsleden ervaren de diverse projecten met meer zeggenschap voor inwoners niet als projecten die leiden tot minder zeggenschap voor de gemeenteraad. Van een verschuiving van financiële autonomie van raad richting inwoners of impact op de budgettaire rol van de raad". Ze onderbouwt dat met "... zo bepaalt de raad de spelregels en het financieel kader van betreffende projecten. Ook blijft het mogelijk om daarop (jaarlijks) wijzigingen aan te brengen. Verder hebben raadsleden de mogelijkheid om betrokken te blijven tijdens de uitvoering van participatietrajecten en contact te houden met burgerinitiatieven. Ten slotte behoudt de gemeenteraad vaak het recht om politieke afwegingen te maken aan het einde van het participatieproces en te besluiten, ..."

Daarmee wordt al iets gezegd over de invulling van de rol van de raadsleden. Namelijk dat ze ook meebouwer kunnen zijn bij het proces. Zoals dat in Breda is gedaan waar raadsleden in de Bouwploeg gingen zitten en ook als raad het Breda Begroot Festival organiseerden. Dit zorgt er voor dat de kwaliteiten die raadsleden in het proces willen hebben er ook in komen. Tegelijkertijd is het samenwerken aan veranderingen, dus afscheid nemen van oude gewoonten. Soms wat bespiegeld, soms zoekend naar de beste oplossingen, soms heel praktisch en ontregelend. Het zijn de Benen Op Tafelmomenten die op verschillende momenten in het proces terug moeten komen.

De raad en ook ambtenaren moeten er op uit trekken en dit proces op locatie vorm geven, samen met de mensen die er aan trekken. Dat zorgt voor wederzijds vertrouwen. En laat ook zien over wat voor soort inzet en initiatieven en onderwerpen het gaat. Daarbij moet ze uitkijken dat ze niet stapt in de primaire rol van 'toestemminggever' of beloner van bewonersinitiatieven. Inwoners moeten de ruimte ervaren dat ze samen 'toestemming geven' aan een initiatief. De raad moet met het proces van

burgerbegroting een kader scheppen dat inspirerend en ruimtegevend is.

Laat de besluitvormers (zoals Raad, MT, College, maatschappelijke partijen) de oplossingen van burgers voor publieke vraagstukken zien en ervaren. En ga als raad en inwoners het onderling gesprek aan over de waarden die onder de oplossingen liggen: democratie, in/uitsluiting, transparantie, omgaan met publiek geld, oplossend vermogen, eigenaarschap,...

De raad heeft in het systeem van de representatieve democratie de rol van systeemverantwoordelijke voor de lokale democratie en moet vorm geven aan de lokale democratie van de toekomst. En stelt dan vragen als: "zijn alle deelbelangen vertegenwoordigd en kunnen we legitiem tegen elkaar afwegen?"

Dit is het nieuwe balanceren tussen de pluspunten van de representatieve democratie en die van de participatieve democratie.

3 Bouwen proces en organiseren stuwkracht

Kies voor 4Dvariant: Draagvlak (voldoende mensen die een verandering willen inzetten en op veel plekken binnen en buiten), Draagkracht (kunnen we het aan: omvang, tijd, keuze), Daadkracht (beginnen met de praktijk, doen, een pilot, vermijd de notitiescultuur), Durf (je krijgt wind tegen, maar minstens zo veel in de rug).

Voor het proces voor het starten en maken van een burgerbegroting is het van belang om al in een zeer vroeg stadium aan te sluiten bij actieve inwoners die deze weg ook wel willen in slaan. En samen als stakeholders de stappen van het proces uit te zetten en af te leggen. Dit hoort bij het proces om ankerpunten te vinden en te organiseren, zowel binnen het College, de Raad, het ambtelijk apparaat en bij inwoners. Organiseer rond deze mensen het proces. Zij vormen de stuwende kracht om het proces goed, maar vooral gedegen verder te brengen, zonder al te veel vertragende handelingen. Zoek de mensen, de 'vent' (M/V) in plaats van de hele 'tent'.

Heb regelmatig momenten voor iedereen ('de tent') om open mee te denken en tegelijkertijd bewustzijn te laten ontstaan over de ontwikkeling van het burgerbegrotingproces. Denk aan Benen Op Tafelachtige overleggen, lunchmomenten, koffiemeeting, 'Burgerbegroting en Borrelnootjes', etc.

Leg een relatie met de veranderenergie van buiten. Het zit overal. Organiseer een daadkrachtige groep van in/externen die het ontwikkelproces verder brengt. Verlaat het intern voorbereidende overlegcircuit. Maak met deze groep ruimte voor 'doen' (Zie bv het dorpsbudget a la Swalmen). Dan verleg je de focus naar de praktijk, mogelijkheden en resultaten ipv concepten, belemmeringen en andere beleidskeuzes. Vanuit die praktijk kun je een Ubocht maken naar interne zaken als transparant maken van de P&Ccyclus en bijbehorende begrotingsposten.

Zorg wel dat je capaciteit vrijmaakt. Want deze verandering organiseren kost tijd en geld. Als het daar op vast loopt, loopt het vast op voorziene zaken en dat zou zonde zijn.

4 Boeken en vastleggen van de winst

Laat inwoners de resultaten van deze vorm van begrotingsparticipatie formuleren (wat willen we) en laat anderen (Raad, MT, beleidsmakers) dat zien en ervaren. Maak het niet te politiek en te groots, houd het "echt" (wat doet het met mensen en de samenleving).

Kies niet te snel voor evaluatie of monitorteksten. Ga er op uit om samen met inwoners te kijken wat de resultaten in de praktijk zijn. Beleven en bespreken. En liever samen wat van de praktijk leren (leersessies) dan sec te controleren.

Aanvaard onzekere uitkomsten en benoem als raad het proces als resultaat, stuur daar op. Maakt het allemaal levendiger.

5 Beslissen

Geef als raad inwoners daadwerkelijk de beslisruimte voor lokale zaken², mits er sprake is van een open proces waarin alle perspectieven van inwoners aan bod zijn gekomen, en er sprake is van een goede deliberatie tussen inwoners. Voorkom vage tussenbevoegheden als deelbeslissend,

---

² Kan formeel niet omdat het budgetrecht bij de raad blijft. Maar kan wel praktisch uitvoerbaar gemaakt worden

adviserend, kwalitatief advies, etc. En voorkom in omvang grote expertdeelname beleidsambtenaren, wethouders aan beslisgesprekken. Dat vertroebelt het beslisgesprek al snel.

Maak budgetten ook inzichtelijk (zie buurtbegroting Amsterdam Oost <http://buurtbegroting-scrambled.archive.bma-collective.com/>) of grafisch vormgegeven begrotingen als die van Utrecht (<http://utrecht.begroting-2016.nl/>).

En als er sprake is van vraagtekens over de uitkomsten van het beslisproces kan er a la de Bürgerhaushalt Berlin-Lichtenberg een draagvlakcheck uitgevoerd worden. Daar wordt elk jaar random onder 10% van de inwoners een onderzoek uitgevoerd of ze zich kunnen herkennen in de uitkomsten van het Burgerbegroting-proces.

Belangrijk is wel dat de raad op alle onderdelen van het proces ‘binnen boord gehouden wordt’: dus lokale democratische waarde aan voorkant definieert en bespreekt, ruimte geeft aan inwoners om hun participatieve rol te kunnen spelen, meebouwt aan het proces, met inwoners meekijkt en praat bij het beoordelen van de resultaten, in staat is goed een raadsbesluit te kunnen nemen over de jaarlijkse bewonersvoorstellen in de burgerbegroting.

Bonus Buiten, buiten, buiten

Het is een kwestie van samen de trap op lopen: gemeente en inwoners. Ga open naar buiten, als je het niet weet. Want je weet het nog niet. Zoek alles samen op en uit. Dat zorgt voor vertrouwen, meer kennis, energie en relateert de burgerbegroting ook. Het maakt het beeld van een burgerbegroting nooit groter dan de lokale praktijk.

Doe mee tijdens de carnavalsoptocht(Tubbergen), organiseer een festival (Breda), spreek mensen op straat aan (Oss). Neem altijd jezelf mee. Wees als mens (inwoner, professional, betrokkenen) onderdeel van het proces.

Tien beren en angsthazen

Berenjacht

Dierentuin van Beren en Angsthazen bij invoering burgerbegroting op basis van huiswerk gemeenten Leerkring. Plus werksuggesties in die gemeenten. Gebruikt als werkmateriaal. Verwerking: Joop Hofman

1. De raad en het lokale democratische systeem

De formele rol, rechten en positie van de raad zoals vastgelegd en gegroeid in ons bestel (Thorbeckiaans) schuurt met het neerleggen van een vergaand besluitvormingsproces door de samenleving.

De raad is budgethouder van gemeenschapsgeld, is de gekozen beslisser voor publieke kwesties en het brengt veel sentimenten mee tav formeel geregelde democratische borging en garanties van de lokale representatieve democratie.³

---

³ Interessant is conclusie uit onderzoek januari 2016 van Raadslid.nu over budgetrecht raad bij financiële autonomie in burgerparticipatie: “Raadsleden ervaren de diverse projecten met meer zeggenschap voor inwoners niet als projecten die leiden tot minder zeggenschap voor de gemeenteraad. Van een verschuiving

Versus de autonome agendering, deliberatie, sociale processen en beslisvorming van inwoners/gemeenschappen

Groningen en Oldebroek oefenen met overdracht zeggenschap over geld van raad naar burger en komen gaandeweg de belemmeringen wel tegen.

In Leiden is een interne klankbordgroep die randvoorwaarden voor een pilot opstelt waaronder rol raad. En in Cuyk is een brede discussie met raadsleden en inwoners gestart over rol inwoners en raad bij begrotingsparticipatie.

2. Beeldvorming Burgerbegroting

Onduidelijke beeldvorming van Burgerbegroting. Wat is het, wat levert het op. Het varieert van een nieuw geloof en oplosmiddel voor bij alle maatschappelijke kwalen (zie artikel R. Bregman in De Correspondent) tot geen beeld en 'spookbeeld'.

En een nieuw speeltje voor de 'well to do'.

Niemand vraagt om het instrument Burgerbegroting, waarom zou je het doen als er niet om gevraagd wordt.

Schiedam heeft een summerschool georganiseerd met oa praktijkbezoek Antwerpen en kennismaken met budgetmonitoring Amsterdam Oost.

De evaluatie van raad en inwoners samen na 1 jaar in Oldebroek haalt ook boel kou uit de lucht, je weet waar je het echt over hebt. En werkt samen aan oplossingen.

3. Vermogen van de samenleving

Er is een beperkt vertrouwen in het vermogen van de lokale samenleving en lokale netwerken om te komen tot initiatieven, brede afwegingen en keuzes, en uitvoering van publieke vraagstukken. In klein en in het groot.

In Oss is er een opleidingsprogramma Raadskompas over kracht van de samenleving en de nieuwe rolverdeling overheid-burgers.

En Lelystad een cursus gemeentebegroting dat levert niet alleen kennis op, maar ook tips, adviezen en een betere relatie gemeente en inwoners als het gaat om samen begroten.

In Medemblik worden 'veldtochten' georganiseerd voor raadsleden om te laten zien wat er buiten gebeurt en mogelijk wordt gemaakt.

4. Relaties met 'buiten'

Er zijn ook weinig open relaties en permanente informele verhoudingen tussen overheid en samenleving (inwoners, bedrijven, verenigingen, organisaties,...) waardoor er een voedingsbodemp ontstaat om te komen tot nieuwe verhoudingen voor het nieuwe samenspel overheid-burgers. Versus de opvatting dat de overheid geoutilleerd is voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en goede dienstverlening moet organiseren voor de burger. En het minder benutten en zelfs verlies van vakmanschap en expertise.

Lelystad kent Stadstafels voor gesprekken met inwoners en bedrijven over diverse lokale onderwerpen. Die leiden tot Stadsadviezen. Vlaardingen kent de 'Vlaardingensessie', informelere gesprekken raad, inwoners en bedrijven over thema's zonder dat de stellingen ingenomen zijn.

5. Budget toe-eigening

Er is sprake van toe-eigening van budgetten en deelbudgetten door professionals, collegeleden of exclusieve werkgroepjes. Dat geeft hun ruimte en slagkracht. Daarnaast wordt dat budget gelabeld voor bepaalde doeleinden. Daardoor is het niet meer vrij inzetbaar voor keuzes en inzet vanuit de samenleving.

---

van financiële autonomie van raad richting inwoners of impact op de budgettaire rol van de raad lijkt dan ook geen sprake"

In Oss en Breda worden er rondjes 1 op 1 gesprekken georganiseerd met budgetbeheerders over de mate van bewonersinvloed die zij voor 'hun' budgetdeel zien of wensen. Ook in Oldebroek, tevens vertellen vakmensen aan bewoners wat ze doen en daardoor ontstaat wederzijds relatie en enthousiasme.

6. Echt gaan invoeren

Doorzetmacht ontbreekt om echt een radicale keuze te maken voor meer burger en andere overheid middels een burgerbegroting. Dat heeft te maken met geringe ambtelijke capaciteit om het intern verder te brengen en met het missen van bestuurlijke of maatschappelijke lokale vaandeldragers. En ook met het te intern ambtelijke exercities om het veld van burgerregie en Burgerbegroting te verkennen.

In Tubbergen en staat het in het Collegeprogramma.

In Tubbergen/Dinkelland is er een klein slagvaardig team die een afgebakende experiment opzet en uitvoert ("niet te veel uitkauwen en iedereen er bij")

In Oldebroek staat een enthousiast bestuurder op de bres die er voor gaat.

In Leiden wordt intern de samenwerking verbreed door een klankbordgroep te vormen die adviseert bij het experiment burgerbegroting.

7. Waarde participatie

De waarde van participatie is te weinig doorgedrongen en beleefd. Er is geen enthousiasme. Het idee bij het resultaat van participatie, de opvatting dat we een participatiesamenleving hebben en de fun van participatief werken mist ambtelijk en ook wel bestuurlijk.

Tenzij er externe druk wordt uitgeoefend door aan te tonen dat bepaalde zaken wel kunnen en betaalbaar zijn als bewoners het trekken.

In Vlaardingen is er werkgroep Vierde D waar Raad zich eigen beeld vormt van waarom van participatie en hun rol er in.

Soms wordt de waarde afgedwongen doordat projecten en gewenste kwaliteit alleen mogelijk zijn als bewoners daar een voorrol in spelen. De kan-wel-strategie.

8. Beslissen

Het 'drentelen' rond het begrip 'echt beslissen'.

Allerlei grijze tinten worden ingezet om dat echt laten beslissen van samenlevingsvragen door de samenleving bij te sturen. Door bv samen met college te beslissen (Right To Cooperate), of binnen de kaders van de raad te beslissen of met veel expertinvloed van deskundigen te beslissen. Of één van de vele ladders in te zetten die beslisniveau nuanceren.

In Groningen zijn er beslisteams van professionals en inwoners die beslissen over deel van het budget. Tevens vragen gebiedsteams aan de wijk de top 3 aan prioriteiten.

9. Herinrichten begroting

Hoe moeten we een begroting technisch herinrichten op schaal van een wijk/dorp/domein?

Wat is binnen de begroting aan te merken als budgetzeggenschap voor bewoners en wat niet, hoe gaan we budgetten samenvoegen om integraal in te zetten. Hoe zorgen we er voor dat inwoners een begroting lezen en kunnen begrijpen.

En de omvang van het budget voor een BB is percentueel zo gering dat het verschil dat je er mee maakt peanuts is.

10. Sturing

We kunnen niet meer sturen op van te voren door de gemeente benoemde resultaten. Moet meer processturing worden.